

Alkol bağımlılığının bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamına etkisi

The impact of alcohol addiction on individuals' social and economic life

Emel İftar Işıklı¹

Öz

Bu çalışma, alkol bağımlılığının bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamları üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Düzce ilinde yaşayan 15 alkol bağımlısıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, katılımcıların demografik verileri toplanmış ve görüşmeler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 43,46 olup, çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Alkol kullanımının nedenleri sosyal çevre, ailevi faktörler ve kişisel merak gibi çok boyutlu etkenlerle ilişkilendirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılar, alkol kullanımının aile ilişkileri, eğitim, sağlık ve iş hayatı üzerindeki olumsuz etkilerini dile getirmiştir. Ayrıca, alkol bağımlılığının bireylerin sosyal yaşamında yarattığı damgalama ve dışlanma deneyimleri vurgulanmıştır. Katılımcılar, bağımlılığın önlenmesine yönelik olarak sosyal çevre, aile desteği ve bilinçlendirme konularına dikkat çekmişlerdir. Elde edilen bulgular, alkol bağımlılığının bireysel ve toplumsal boyutlarının karmaşık yapısını ortaya koymakta ve bağımlılıkla mücadelede bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alkol Bağımlılığı, Bağımlılık, Sosyal Yaşam

Jel Kodları: I12, I18, I15

Abstract

This study aims to understand the impacts of alcohol addiction on individuals' social and economic lives. Semi-structured interviews were conducted with 15 alcohol-dependent participants residing in Düzce, and demographic data were collected and analysed through content analysis. The average age of participants is 43.46, predominantly comprising men. Reasons for alcohol use were associated with multifaceted factors, including social circles, familial influences, and personal curiosity. During the interviews, participants articulated the adverse effects of alcohol consumption on family relationships, education, health, and work life. Furthermore, experiences of stigmatisation and exclusion resulting from alcohol addiction in social life were emphasised. Participants highlighted the importance of social environment, family support, and awareness-raising in preventing addiction. The findings reveal the complex nature of alcohol addiction on both individual and societal levels and underscore the necessity for a holistic approach to combating addiction.

Keywords: Alcohol Addiction, Addiction, Social Life

Jel Codes: I12, I18, E26

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi, Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Bölümü, Düzce, Türkiye, emelistar@duzce.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3439-0871

Başvuru/Submitted: 10/09/2024

Revizyon/ Revised: 5/10/2024

Kabul/Accepted: 9/10/2024

Yayın/Online Published: 25/12/2024

Atf/Citation: İftar Işıklı, E., Alkol bağımlılığının bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamına etkisi, bmij (2024) 12 (4): 876-891 doi: <https://doi.org/10.15295/bmij.v12i4.2444>

Extended Abstract

The impact of alcohol addiction on individuals' social and economic life

Literature

Alcohol addiction presents significant socio-economic challenges, impacting both individuals and society while exerting pressure on healthcare systems. A comprehensive examination of alcohol dependency is crucial for improving public health, reducing harm, and developing effective intervention strategies. Research indicates that alcohol consumption significantly affects familial relationships, with studies showing a positive correlation between parental and child alcohol use (Sharmin et al., 2017; Rossow et al., 2016). Parental alcohol issues are associated with emotional symptoms, depression, low self-esteem, and feelings of loneliness in both boys and girls (Pisinger, Bloomfield & Tolstrup, 2016). Moreover, heavy alcohol use among parents correlates with adverse outcomes in children's education (Mangiavacchi & Piccoli, 2018), substance use (Finan et al., 2018), and behavioural problems (Su et al., 2018).

Families often experience denial and intense feelings of guilt and shame when confronting a member's addiction, which can lead to anger and social exclusion of the addicted individual (Ögel, 2010; White, 2019). Alcohol dependency is characterised by a lack of self-control, affecting individuals in areas such as self-esteem, emotional well-being, social interactions, and personal integrity (Fine & Juni, 2001). Furthermore, societal stigma towards alcoholics leads to negative perceptions and reduced access to treatment services, exacerbating feelings of guilt and shame (Çam & Dağlı, 2017). Thus, addressing stigma is essential for improving the lives of individuals struggling with alcohol addiction (Yılmaz & Cüceler, 2019).

Research subject

This study focuses on the social and economic effects of alcohol dependence on individuals. By examining how addiction influences family relationships, social interactions, and economic conditions, the research aims to shed light on the broader implications of alcohol misuse, thereby contributing to an understanding of the societal challenges posed by this addiction.

Research purpose and importance

The primary aim of this research is to investigate the diverse impacts of alcohol dependence on individual lives, which is critical for the development of effective intervention strategies. Understanding these effects is essential for policymakers and healthcare professionals to create informed approaches that address the complex challenges associated with alcohol use disorders, ultimately aiming to improve community health and well-being.

Contribution of the article to the literature

This article makes a valuable contribution to the existing body of literature by providing qualitative insights derived from in-depth interviews with 15 individuals struggling with alcohol dependence. The findings highlight personal experiences and societal perceptions, addressing current research gaps. Furthermore, this study serves as a foundational resource for future investigations into the socio-economic ramifications of alcohol dependence, facilitating a better understanding of this pressing public health issue and informing the development of effective treatment and policy measures. This study is designed to understand the impacts of alcohol addiction on individuals' lives. In Düzce, Turkey, semi-structured interviews were selected to explore participants' experiences.

Design and method

Research type

The research is classified as qualitative. Semi-structured interviews were employed to gain insights into the personal experiences and perceptions of the participants.

Research problems

The primary research problems include examining the adverse effects of alcohol addiction on individuals' social relationships, economic status, and health. Additionally, factors contributing to the onset of alcohol use and its progression to addiction were investigated.

Data collection method

A semi-structured interview method was utilised for data collection. These interviews were conducted between September 6, 2024, and September 26, 2024, with participants' consent for audio recording.

Quantitative/qualitative analysis

The research relies on qualitative analysis methods, utilising content analysis to code the interview data systematically. This approach facilitated a comprehensive examination of participants' experiences and suggestions.

Findings and discussion

The findings from the interviews reveal the adverse effects of alcohol use on family dynamics, education, health, and professional life. Participants emphasised the impact of addiction on their social circles and the tendency to conceal their drinking habits.

Discussing the findings with the literature

The findings align with existing literature, supporting prior research on the individual and societal impacts of alcohol addiction. Issues of social stigma and the breakdown of family relationships correspond with findings in the literature.

Conclusion, recommendation, and limitations

In conclusion, alcohol addiction has significant adverse effects on individuals' lives. The research emphasises the importance of family support and societal awareness in preventing addiction. Limitations include a small sample size and the geographic confinement of the study.

Results of the article

The results indicate that alcohol addiction produces extensive adverse effects on individuals. The examination of the social, economic, and health dimensions of alcohol use reveals the complex nature of this addiction.

Suggestions based on results

Based on the findings of this study, several recommendations can be proposed to address the challenges associated with alcohol addiction. Firstly, developing targeted awareness programs aimed at youth is essential to educate them about the risks of alcohol use and the potential for addiction. These programs should emphasise the importance of making informed choices and understanding the impact of alcohol on health and relationships. Secondly, the role of family support in preventing and addressing alcohol dependency should be highlighted. Workshops and counselling sessions could be organised to equip families with the skills to support their loved ones effectively, fostering a more understanding and nurturing environment.

Limitations of the article

This study presents several limitations that should be acknowledged. Firstly, the sample size is relatively small, consisting of only 15 participants. This limits the generalizability of the findings, as the insights gathered may not fully represent the broader population of individuals struggling with alcohol addiction. Secondly, the research was conducted in Düzce, Turkey, which may introduce geographical and cultural biases. The specific social context and cultural attitudes towards alcohol dependence in this region may not apply to other settings, potentially affecting the applicability of the results. Additionally, while beneficial for exploring individual experiences in depth, the semi-structured interview format may introduce subjectivity in the data collection process. The responses may be influenced by the participant's willingness to share their experiences openly and current emotional states. Furthermore, the relatively short duration of the interviews (maximum 30 minutes) may have limited the depth of the insights obtained, as complex issues related to addiction may require more extensive discussion.

Giriş

Alkol bağımlılığı hem bireyler hem de toplum için önemli sosyo-ekonomik sorunlar yaratmakta, sağık sistemleri üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, alkol bağımlılığının kapsamlı bir şekilde incelenmesi, toplum sağılığını iyileştirme, zararları azaltma ve etkili müdahale stratejileri geliştirme aısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, alkol bağımlılığının bireylerin yaşamındaki sosyal ve ekonomik etkilerini incelemektir. Alkol bağımlılığının bireylerin aile yapıları, sosyal ilişkileri ve ekonomik durumları üzerindeki etkilerinin anlaşılması, toplumun bu konuda daha bilinçli adımlar atmasına ve gerekli politikaların oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Bağımlılık, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağılığını tehdit eden, madde kullanımının başlangıcından itibaren tolerans ve yoksunluk gibi olumsuz etkilerin ortaya çıkmasına neden olan ve duygusal durum bozukluklarıyla karakterize edilen, nörogelişimsel, genetik ve sosyokültürel faktörlerden etkilenen kronik bir rahatsızlıktır (Karakuş, Özdengül, Solak Görmüş ve şen, 2021). Bağımlılık, sadece maddelere yönelik gelişmekle kalmayıp, internet, kumar, egzersiz, yeme içme ve alışveriş gibi çeşitli türlerle de çeşitlenmekte ve bu çeşitlilik giderek artmaktadır (Kaya, Akpınar ve Akpınar, 2019).

Alkol bağımlılığının çeşitli belirtileri bulunmaktadır. Alkol bağımlılığının başlıca belirtileri arasında, bireyin alıştığı etkileri elde edebilmek için giderek artan alkol tüketimi yer almaktadır; bu durum, önceki alkol miktarının sağıladığı etkinin kaybolmasıyla birlikte tolerans gelişimini göstermektedir. Ayrıca, alkolün miktarını azaltma veya bırakma girişimlerinde bulunan bireyler, yoksunluk belirtileri olarak adlandırılan ruhsal ve bedensel sıkıntılarla karşılaşmakta ve bu durumdan rahatlamak için yeniden alkol almaya yönelmektedir. Kullanım, bireyin planladığı miktardan daha fazla ve daha uzun süreyle gerçeleşmekte, alkol temin etme, kullanma veya etkilerinden kurtulma amacıyla önemli miktarda zaman harcanmaktadır. Ayrıca, alkol kullanımı nedeniyle toplumsal ve mesleki etkinliklerin azalması ya da tamamen bırakılması da dikkat çeken bir belirtidir. Bireyler, alkolü kontrol altına alma ya da bırakma çabalarında başarısızlık yaşamakta ve alkolün zararları bilinmesine rağmen tüketimlerine devam etmektedir. Bu bağlamda, bağımlılığın zamanla kötüleşme eğilimi göz önüne alındığında, erken uyarı işaretlerinin tanınması ve tedavi edilmesi kritik öneme sahiptir (Yeşilay, 2024).

Dünya Sağık Örgütü'nün 2018 yılı Küresel Alkol ve Sağık Durum Raporu'na göre, yaklaşık 3 milyon ölüm alkolün zararlı kullanımından kaynaklanmakta ve bu ölüm oranı tüm ölümlerin %5.3'ünü temsil etmektedir. Ayrıca, dünya genelinde 69 yaş ve altındaki bireyler arasında erken ölümlerin %7.2'sinin alkole bağılı olduğu öngörülmektedir; 20-39 yaş arasındaki ölümlerin ise %13.5'inin alkolle ilişkili olduğu düşünölmektedir (WHO, 2018). Bu durum, bireylerin sosyal ve ekonomik yaşamlarını olumsuz etkileyen önemli bir sağık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Akut sarhoşluk, reaksiyon süresini ve motor becerileri azaltarak trafik kazaları, kendine zarar verme ve kişiler arası şiddet gibi risklerin artmasına yol açmaktadır. Uzun vadeli alkol tüketimi ise kanser, kardiyovasküler hastalıklar ve depresyon gibi çeşitli tıbbi ve psikiyatrik durumlarla ilişkilidir (Collins, 2016). Bu bağlamda, alkol bağımlılığının bireyler üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerini anlamak, toplum sağılığını iyileştirmek için kritik bir önem taşımaktadır.

Alkol kullanımı, bireylerin aileleri ile olan ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Araştırmalar, alkol kullanımının çocuklar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemiş ve ebeveyn ile çocuk içiciliği arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Sharmin vd., 2017; Rossow vd., 2016). Özellikle, ebeveynlerin alkol sorunları, hem erkek hem de kız çocuklarda duygusal semptomlar, depresyon, düşük benlik saygısı ve yalnızlık olasılığı ile önemli ölçüde ilişkilendirilmiştir (Pisinger, Bloomfield ve Tolstrup, 2016). Ayrıca, ebeveynlerin ağır alkol kullanımı ve alkol sorunları, çocukların eğitim sonuçları (Mangiavacchi ve Piccoli, 2018), uyurucu kullanımı (Finan vd., 2018), davranış sorunları (Su vd., 2018) gibi olumsuz sonuçlarla bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Diğer yandan aile üyeleri, aile içinde bir bireyin bağımlı olduğunu öğrendiklerinde, durumu inkâr etme, kabullenememe ve yoğun suçluluk ile utanç duyguları yaşayabilmektedir. Bu utanç duygusu, zamanla öfke ve dışlama gibi hislerle yer değiştirebilir; aile üyeleri, sosyal kınamadan kaçınmak amacıyla bağımlı bireyi dışlayabilmektedir. Akademik çalışmaları alkol kullanan bireylerin aileleri tarafından dışlandığı belirtilmiştir (Ögel, 2010; White, 2019).

Alkolün potansiyel etkileri arasında dikkat, biliş ve el becerisinde bozulma ile birlikte saldırgan dürtüler ve davranışsal kontrol kaybı da yer almaktadır (Duke vd., 2011). Alkol kullanımı ile beraber saldırgan tavırların artması suçların (Klinteberg vd., 2011), bilhassa cinayet gibi ölümcül durumların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda literatürde alkol kullanımının cinayet işlemeyi artırıcı etkisini tespit eden çalışmaları bulunmaktadır (Kuhns vd., 2011; Rossow, 2001; Pridemore ve Chamlin, 2006).

Alkol tüketimi, ağır alkol maruziyeti yaşayan bireylerde bağışıklık sistemini baskılayarak sağlığı olumsuz etkilemektedir (Laprawat vd., 2017; Nahid vd., 2016; Lönnroth vd., 2008). Bu durum, aktif tüberküloz riskinin artmasına neden olur ve karaciğer hasarı riskini artırmaktadır (Imtiaz vd., 2017; Rehm vd., 2009). Çok sayıda akademik çalışma, alkol tüketimi ile kardiyovasküler hastalıkların oluşumu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Roerecke ve Rehm, 2012; Klatsky, 2015; O'Keefe vd., 2014). Kronik alkol tüketimi, kanser riski, doku hasarı ve organ fonksiyonlarında bozulma ile ilişkilidir. Ayrıca, enfeksiyonlar ve pankreatit riskini artırmaktadır. Alkolün toksik etkilerinin yanı sıra, bağırsak mikrobiyotasında da değişiklikler meydana getirebilmektedir (Engen vd, 2015).

Alkol bağımlılığı, bireylerin ruhsal sağlıklarını da ciddi şekilde etkilemektedir. Örneğin, alkol aldıktan hemen sonra intihar girişiminde bulunma riski yaklaşık yedi kat artmakta ve bu risk ağır alkol kullanımından sonra 37 kata kadar yükselmektedir (Borges vd., 2017). Ayrıca, alkol bağımlılığı depresyon riskini en az iki kat artırdığı bilinmektedir (Boden ve Fergusson, 2011). Alkol bağımlılığı, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını yanı sıra sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyen çok boyutlu bir kronik hastalıktır. Bu durum, kullanıcılara önemli ekonomik yükler getirirken, organizmanın işleyişini bozmakta ve genel sağlık üzerinde zarar verici etkiler yaratmaktadır. Ayrıca, nüksler, yaşamın farklı alanlarında kısıtlamalara neden olarak yaşam kalitesini düşürmektedir (Dişsiz, 2015).

Bağımlılığı bireyi öz kontrol yeteneğindeki bozukluklar bağlamında değerlendirildiğinde, bu kişilerin dört temel alanda kontrol sağlamakta güçlük çektiği söylenebilir. Bu alanlar; özgüven eksikliği, duygusal yaşam ile insan ilişkilerinde yaşanan sorunlar, sosyal yaşamda eksiklikler ve benliğin korunmasındaki zorluklar olarak tanımlanmaktadır (Fine ve Juni, 2001). Bu bulgular, alkol tüketiminin hem fiziksel hem de ruhsal sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamaktadır.

Toplumda alkol bağımlılarına karşı genellikle olumsuz bir tutum hakimdir (Mayda vd., 2015; Schomerus vd., 2010; Schomerus vd., 2014; Timurkan, Demez ve Kart., 2017) ve bu bireyler sıklıkla damgalanmaktadır. Damgalama, birey veya olaylara yönelik gözden düşürücü ve aşağılayıcı tutumlar ile olumsuz davranışların ortaya çıkmasıdır. Alkol bağımlılığı bağlamında, bireyler çeşitli sebeplerle damgalanmakta, bu da onların yaşamları üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratmaktadır. Damgalanan bireyler, tedavi hizmetlerinden daha az yararlanmakta ve suçluluk ile utanç duyguları hissetmektedir. Bu durum, benlik saygısını zedeleyerek akademik ve mesleki başarılarını olumsuz etkilemekte; ayrıca sosyal kimlikleri zarar görmekte ve yaşam kaliteleri düşmektedir (Çam ve Dağlı, 2017). Dolayısıyla, alkol bağımlısı bireylerin damgalama ile başa çıkabilmeleri büyük önem arz etmektedir (Yılmaz ve Cüceler, 2019).

Bu çalışmanın metodolojik çerçevesi, alkol bağımlılığının bireyler üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlamak amacıyla nitel bir araştırma tasarımına dayanmaktadır. Çalışmada, alkol bağımlısı 15 bireyle gerçekteşirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler, bağımlılığın sosyal ve ekonomik boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu görüşmeler, bireylerin deneyimlerini, duygusal zorluklarını ve sosyal ilişkilerini ele alarak, alkol bağımlılığının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda aile ve toplumsal düzeydeki etkilerini de yansıtmaktadır. Elde edilen bulgular, alkol bağımlılığının çok boyutlu doğasını vurgulamakta ve bu sorunla mücadele için etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Sonuç olarak, bu çalışma, alkol bağımlılığının toplumsal sağlık üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir adım olup, alkol bağımlılığına yönelik farkındalığı artırmak ve gerekli politikaların oluşturulmasına yönelik temel veriler sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın örneklemini Düzce ilinde ikamet etmekte olan 15 alkol bağımlısı oluşurmaktadır. Tabloda alkol bağımlıları, K1, K2, K3 şeklinde sırasıyla kodlanmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların demografik verileri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hali	Eğitim Durumu	Meslek
K1	E	54	Bekar	İlkokul	Çatı oluk tamircisi
K2	E	54	Bekar	Lisans	Astsubay (Emekli)
K3	E	62	Evli	İlkokul	Şoför
K4	E	59	Evli	İlkokul	Çiftçi
K5	E	84	Evli	İlkokul	Morg görevlisi (Emekli)
K6	E	46	Evli	İlkokul	İnşaat işçisi
K7	E	34	Bekar	Lise	Fabrika İşçisi
K8	K	37	Evli	Ön lisans	Esnaf
K9	E	29	Bekar	İlkokul	Fabrika işçisi
K10	E	38	Evli	Lise	Emlakçı
K11	E	26	Bekar	Lise	Sağlık personeli
K12	E	55	Evli	Ortaokul	Diş teknisyeni
K13	E	27	Evli	Lise	Sağlık personeli
K14	E	24	Bekar	Lisans	Öğrenci
K15	E	23	Bekar	Lise	Operatör

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Tablo 1'deki veriler, katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim durumu ve meslek bilgilerini göstermektedir. Çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu katılımcılar (14 erkek, 1 kadın), 23 ile 84 yaş arasında değişen bir yaş aralığına sahiptir. Yaş ortalamaları 43,46 olarak hesaplanmıştır. Medeni hal açısından evli bireylerin (8) bekar bireylere (7) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Eğitim durumu, çoğunluğun ilkokul düzeyinde (6 kişi) eğitim almış olduğunu gösterirken, katılımcılar arasında lisans eğitimine sahip olanlar da (2 kişi) bulunmaktadır. Genel olarak literatürdeki çalışmalarda, eğitim düzeyinin yükselmesi ile alkol ve madde bağımlılığı arasında negatif bir ilişki bulunduğu vurgulanmaktadır. Araştırmalarda alkol ve madde bağımlılarının çoğunluğunun ilkokul mezun olması dikkat çekmiştir (Altıntoprak ve vd., 2014; Aksoy ve Ögel, 2005; Bulut ve vd., 2006). Görüşmelerde de katılımcılar arasında ilkokul mezunlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Diğer yandan görüşmecilerin çoğunluğunun erkek olması dikkat çekicidir. Literatürdeki çalışmalarda da alkol bağımlılığı hususunda erkeklerin daha fazla risk altında olduğu belirtilmiştir (Yalçın, Eşsizoğlu, Akkoç, Yaşan ve Gürgen, 2009; Tanrıkuulu ve Carman, 2009).

Yapılan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği benimsenmiştir. Görüşmeler, 06 Eylül 2024 ile 26 Eylül 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların rızası alınarak görüşmelerin ses kaydı yapılmış ve yaklaşık 15-30 dakika süren bu görüşmelerden elde edilen yanıtlar, içerik analizi yöntemiyle kodlanmıştır. Görüşmelerde, alkol bağımlılarının demografik verileri alındıktan sonra, alkolün sosyal ve ekonomik yaşam üzerindeki etkilerine dair çeşitli sorular yöneltilmiş; ayrıca alkol bağımlılığının önlenmesine yönelik önerilerini dile getirmeleri istenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Düzce ilinde yaşayan 15 alkol bağımlısından oluşmaktadır. Görüşülecek kişilerin belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır; bu yöntem, belirli kriterlere uygun durumların incelenmesini amaçlamaktadır. Bu yöntemin uygulandığı çalışmalarda, araştırmacılar önceden hazırlanmış ölçüt listelerini kullanabilecekleri gibi, kendi belirledikleri ölçütleri de oluşturabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122). Bu çalışmada kullanılan ölçütler; her gün alkol kullanmak ve alkol alınmadığı zaman kendini huzursuz hissetmek olmuştur.

Katılımcıların çoğunluğu alkolle çok erken yaşta tanıştığını ifade etmiştir. Görüşmelerde 5 katılımcı (K1, K5, K9, K10, K11) alkol kullanmaya 15 yaşında veya daha erken bir yaşta, 8 katılımcı (K3, K6, K7, K12, K13, K14, K15) 16 ile 21 yaşları arasında içmeye başladığını belirtmişlerdir. Bu durum, genç yaşta alkol kullanımının toplumda yaygın bir sorun olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, 2 katılımcı (K2, K4), alkol kullanmaya meslek hayatlarına adım attıktan sonra başladığını belirtmişlerdir. Cevaplar, alkol bağımlılığının erken yaşlarda başlayabileceği ve bireylerin sosyal çevreleriyle etkileşimlerinin bu

durumu nasıl etkileyebileceği üzerine önemli ipuçları sunmaktadır. Literatürden elde edilen veriler de Türkiye’de alkole başlamanın çocuk yaşlarda olduğunu tespit etmiştir. Ege Üniversitesi Çocuk Ergen Alkol Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde yatarak tedavi gören 188 hastanın dosya incelemesi sonucunda, katılımcıların ilk madde kullanım yaş ortalaması 13.5 olarak tespit edilmiştir (Yüncü, Kabukçu Başay, Özbaran, Aydın ve Tamar, 2008). 1983-1995 yılları arasında AMATEM verilerini inceleyen bir araştırmada, genel olarak tüm maddeler dikkate alındığında, en çok belirtilen maddeye başlama yaşının 15-25 yaş aralığında yoğunlaştığı ortaya konmuştur (Türkcan, 1998). Coşkun ve akmak (2005) ise gerçekleştirdikleri çalışmada, alkol ve madde kullanımına başlama yaşının en az 13, en fazla 29 olduğunu belirlemişlerdir.

Katılımcıların günlük alkol tüketim miktarı sorulduğunda çoğunluğu (12 kişi) net bir miktar belirtmemiştir. Bu durum alkolün günlük yaşamlarında önemli bir yer tuttuğunu ve bunun sonucunda tüketim miktarının bilinçli olarak takip edilmediğini göstermektedir. Bir katılımcı (K2) alkol alımını mesai sonrası bir rutine dönüştürdüğünü ifade etmiştir. İki katılımcı da (K1 ve K4) günde 15 bira veya 20 bira tüketebildiklerini belirtmişlerdir. Cevaplar aşırı alkol tüketiminin belirgin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bulgular

Alkol bağımlılığının bireylerin sosyal ve ekonomik yaşam üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, katılımcılarla derinlemesine mülakat yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılara alkol kullanmaya neden başladıkları, bağımlılık hikayeleri, ailelerinin alkol kullanımlarından duyduğu rahatsızlık, alkol kullanımının eğitim ve sağlık üzerindeki etkileri, iş hayatında yaşanan sorunlar, ayrımcılık deneyimleri, sosyal hayat üzerindeki etkileri ilgili sorular sorulmuştur. Ayrıca, bağımlılığın önlenmesi konusunda ailelere ve gençlere yönelik tavsiyeleri de değerlendirilmektedir. Bu sorular, alkol bağımlılığının bireylerin yaşamlarına etkilerini derinlemesine anlamak için önemli bir ereve sunmaktadır.

Alkol kullanmaya başlama nedenleri

Katılımcılara alkol kullanmaya başlama nedeninin ne olduğu sorulmuştur. Verilen cevaplar alkol bağımlılığının sosyal evre, ailevi durum, kişisel merak ve yaşanan zorluklar gibi çok çeşitli etkenlerden etkilendiğini göstermektedir.

Katılımcıların çoğu, alkol kullanmaya başlamalarının temel nedeninin sosyal çevreleri olduğunu belirtmiştir. Örneğin, K1, "*Ana baba düzeni yoktu. Dışarılarında büyüdüm. Arkadaş evremde içince ben de içmeye başladım.*" ifadesiyle, arkadaşların etkisinin önemini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, K5 ve K12, arkadaşlarıyla birlikte alkolü denemeye yönelindiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, alkol kullanımının sosyal bağlamda yaygınlaşan bir davranış olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürdeki alışmalar da alkol kullanmaya başlamanın başlıca nedeninin sosyal evre olduğu tespit edilmiştir (Özcan ve Sever, 2017; İlhan, Aksakal, İlhan ve Aygün, 2005; Saraçlı, 2007).

Aile içindeki sorunlar, alkol kullanımını etkileyen bir diğer önemli faktördür. K9, "*Annem ve babamın vefatı sonrası başladım.*" diyerek, ailevi kayıpların alkol bağımlılığına yol açtığını ifade etmektedir. Ayrıca, K6'nın çocuk yaştaki alkol deneyimlerine dair anlatımı, erken yaşlarda alkol ile tanışmanın ailedeki travmalar ile nasıl geliştiğini göstermektedir. Ebeveyn ayrılığı veya ölümlerinin alkol bağımlılığına neden olduğuna dair akademik çalışmalar bulunmaktadır (Kaplow vd.; Melhem vd., 2013).

Alkolü deneme isteği de önemli bir motivasyon kaynağı olarak ifade edilmiştir. Öyle ki K8, "*Denemek istediğimden tadını merak ediyordum.*" ifadesiyle bu merakı dile getirirken, K3 de "*Arkadaşlarımla beraber merak edip içtim*" demiştir. Bu durum, bireylerin alkol kullanma kararlarında kişisel merakın rolünü ortaya koymaktadır. Literatürde de bağımlıların merak nedeniyle alkol kullanmaya başladığını tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Yayla, 2012; Koca ve Oğuzöncül, 2015).

Duygusal ve ekonomik zorluklar, alkol kullanımını tetikleyen diğer faktörlerdendir. K11, "*İş ortamı ve aile içi yaşadığım sıkıntılardan dolayı başladım.*" diyerek bu durumu ifade ederken, K14 ise "*Mezun olduğum sene üniversiteyi ilk senemde kazanamadım ve bu benim son şansımdı. Bundan kaynaklı stresten kurtulmak için başladım.*" şeklindeki ifadeleriyle, stresin alkol tüketimine olan etkisini vurgulamaktadır. Bazı akademik çalışmalarda da stresle başa çıkma yöntemi olarak alkol kullanılabilirdiği ifade edilmektedir (Öztürk, 2002; Korkmaz vd., 2003; Karahan ve Koç, 2005).

Alkol kullanımı, bazı katılımcılar tarafından fiziksel rahatlama ve keyif alma amacıyla da tercih edilmektedir. K4, "*iftiliğe başladığımda tarlada serinlemek amacıyla az az başladım.*" derken, K15, "*Keyfi içiyorum, zevkine hoşuma gidiyor.*" diyerek alkolün eğlence boyutunu ortaya koymaktadır.

Alkol kullanımının bağımlılığa dönüşmesi

Görüşmelerde, katılımcıların alkol bağımlılığı hikayeleri üzerinden belirlenen temalar incelenmiştir. Verilen cevaplar tüketimin bağımlılık haline dönüşmesinde, sosyal çevre, merak, duygusal kaçış ve özgürlük algısı gibi unsurların etkili olduğunu göstermiştir.

Katılımcıların çoğu, alkol kullanımına sosyal ortamlardaki arkadaş etkisiyle başladıklarını ifade etmiştir. Örneğin, K1, "*Mutlu oluyordum arkadaşlarla eğleniyorduk,*" derken, K5 de arkadaşlarının alkol tüketiminin kendisini etkilediğini vurgulamaktadır. K7 ise, "*Bir akşam arkadaş ortamına gittiğimde oradaki eğlenceden hoşlanıp başladım,*" ifadesiyle, sosyal ortamların alkol kullanımı üzerindeki rolünü ortaya koymaktadır.

Bazı katılımcılar, alkolü denemek amacıyla başladıklarını sıklıkla dile getirmiştir. K3, "*Arkadaş ortamındaki ufaktan içmelerle daha sonra alkoliün çoğalması...*" diyerek bu durumu belirtirken, K12, "*Merak ettim içtim. Hoşuma gitti,*" diyerek alkol denemek için hissettiği merakı ifade etmektedir.

Alkol, bazı katılımcılar için duygusal bir kaçış aracı olmuştur. K1, "*unutturuyordu acıları*" derken, K6, "*Hayatı salabiliyorsun. Özgür oluyorsun. Öbür türlü kasiyorsun, sert oluyorsun*" ifadesiyle alkolün sağladığı rahatlama hissini belirtmektedir. K9'un ailevi kayıplar sonrasında alkol kullanmaya başlaması, bu temayı daha da güçlendirmektedir. Alkol başlangıçta eğlence aracı olarak kullanılsa da zamanla alışkanlık haline gelmiştir. K14, "*İlk başlarda bir, iki birayla başladı... Daha sonradan alışkanlık haline geldi,*" ifadesiyle bu geçişi açıklamaktadır. Bu, alkol tüketiminin zamanla nasıl bir bağımlılığa dönüşebileceğini göstermektedir.

Alkol kullanımının aileye etkileri

Görüşmelerde katılımcılara alkol kullanımının ailedeki ilişkiler üzerine etkileri sorulmuştur. Verilen cevaplar, ailelerin bu durumdan rahatsızlık duyduğunu, ilişkilerde kopmalara sebebiyet verdiğini ve bu nedenle bazı kullanıcıların bağımlılıklarını gizleme çabasında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, aynı zamanda bireylerin ailesinden sosyal destek görme ihtimalini zayıflatarak, alkol bağımlılığının sürmesine katkıda bulunabilmektedir.

Katılımcıların alkol kullanımlarının aileleri üzerinde yarattığı etkiler, farklı boyutlarda ortaya çıkmaktadır. K3, "*Evet rahatsız oluyor. Eşim ve oğlum özellikle oğlum hiç içmemi istemiyor,*" derken, alkolün aile içindeki huzuru nasıl bozduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, K7'nin "*Ailemle alkol yüzünden bütün ilişkiyi kaybettim,*" ifadesi, alkol kullanımının ilişkilerde yarattığı derin kopuklukları ortaya koymaktadır.

Birçok katılımcı, alkol kullanımlarını ailelerinden gizleme çabasını ifade etmiştir. K6, "*Ailemde kimse kullandığımı bilmez. Hissettirmem onlara, anlamazlar*" diyerek alkol kullanımını saklama yöntemini açıklamaktadır. K4 de, "*Aileme alkollü pek yaklaşmadığımdan genelde dağ evimizde içiyorum,*" ifadesiyle bu durumu desteklemektedir. Bu gizleme çabası, aileyle sağlıklı iletişim kurma isteğini azaltmaktadır.

Ailelerin alkol konusundaki tutumları, katılımcıların alkolle olan ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. K11, "*Annem rahatsız olduğu ve halime üzüldüğü için, kendimde değilken eve gitmiyorum,*" diyerek annesinin tutumunun etkisini belirtirken, K12, "*Ailemde rahatsızlık duyan yok. İlişkimiz de gayet güzel,*" ifadesiyle farklı bir bakış açısını sunmaktadır. Bu durum, aile dinamiklerinin çeşitliliğini göstermektedir.

Alkol kullanımı, bazı katılımcılar için duygusal bağları zayıflatmış ve aileleriyle olan ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. K5, "*Alkol kullanmaktan dolayı rahatsız olduğundan ailemle ilişkim kopuktu,*" derken, K9, "*Onlar karışırılar alkol içmeme ama bu duruma çok fazla takılmıyorum,*" ifadesiyle alkolün ilişkilere olan etkisini içselleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcılar, alkol tüketimlerini kontrol etme konusundaki yaklaşımlarını da dile getirmiştir. K10, "*Kendimi bilecek kadar içiyorum,*" ifadesiyle kişisel sınırlarını belirlemeye çalıştığını belirtirken, K15, "*Alkolikliğimden ailem rahatsız oluyor ama bana karışmazlar, bana bir şey diyemezler*" derken, alkol kullanımına dair bireysel karar ifade edilmiştir.

Alkol kullanımı, bireylerin aile içinde dışlanmasına ve damgalanmasına yol açmaktadır. Literatürde yer alan bazı çalışmalar, alkol kullanımının aile ile etkileşimlerde bozulmalara neden olduğunu göstermektedir. Bu durum ise suçluluk, utanç ve aşağılık duygularının ortaya çıkmasına, aile ve arkadaş ilişkilerinin zarar görmesine ve benlik saygısının azalmasına yol açmaktadır (Ersoy ve Varan, 2007; Corrigan vd., 2004; Fung vd., 2010).

Alkol kullanımının eğitime etkisi

Görüşmelerde katılımcılara alkol kullanımının eğitim üzerindeki etkileri sorulmuştur. Bazı katılımcılar alkol kullanımının eğitime engel olduğunu ifade ederken, bazıları bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Örneğin, K2, "*Hayır, bütün eğitimimi tamamladım,*" diyerek alkolün eğitimden bağımsız olduğunu belirtirken, K11 de "*Eğitimime bir engeli olmadı,*" ifadesiyle benzer bir durumu vurgulamaktadır. Bu katılımcılar, alkol kullanımını yaşamlarının bir parçası olarak görmektedir.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar alkol kullanımının eğitim hayatını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. K1, "*Zaten okumadım. İlkokulu bıraktıktan sonra sokaklarda yaşadım,*" derken, alkol kullanımının eğitimden uzaklaşmaya neden olduğunu ifade etmektedir. K4 de, "*Eğitimimi zaten alkolden önce bıraktım,*" diyerek alkolün erken yaşta eğitimle olan bağlantısını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların bir kısmı, eğitimden vazgeçmelerinin nedenini kişisel tercihleriyle ilişkilendirmiştir. K5, "*Hayır. Ben okumak istemedim,*" derken, K6, "*Yok, engellemedi, ben kendim okumadım,*" ifadesiyle alkol bağımlılığının eğitimle doğrudan bir ilişkisi olmadığını savunmaktadır.

Bazı katılımcılar ise alkolün eğitim üzerinde karmaşık bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. K14, "*Yani biraz etkiledi. Üniversitede birçok arkadaşım kullanıyordu,*" ifadesiyle sosyal çevrenin alkol kullanımındaki rolünü vurgulamaktadır. K7, "*Çalışmadığımızdan o zaman sürekli alkol alamayacağımız için çalıştıktan sonra bağımlı oldum,*" derken, alkol bağımlılığının eğitimden sonra başladığını belirtmektedir. Bu ifade, alkol kullanımının hayatın ilerleyen dönemlerinde nasıl bir bağımlılığa dönüştüğünü göstermektedir. Literatürdeki çalışmalar alkol bağımlılığının okul başarısını olumsuz yönde etkilediğine dair sonuçlar ortaya koymuştur (Onal, Ögel ve Eke, 2011; Taşçı, Atan, Durmaz, Erkuş ve Sevil, 2005).

Alkol kullanımının sağlığa etkileri

Çalışmada, katılımcıların alkol kullanımının sağlıkları üzerindeki etkilerine dair verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Elde edilen bulgular, alkol kullanımının katılımcıların fiziksel ve psikolojik sağlıkları üzerindeki farklı etkilerini ortaya koymaktadır.

Katılımcılar arasında, alkol kullanımının fiziksel sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine dair önemli gözlemler bulunmaktadır. K2, "*Ellerimde titreme, terleme, can sıkıntısı...*" diyerek somut sağlık sorunlarını sıralamaktadır. Benzer şekilde, K5 de alkol almadığında "*elim titriyordu, terliyordum,*" ifadesiyle yoksunluk belirtilerinin yaşandığını vurgulamaktadır. Bu yanıtlar, alkol bağımlılığının fiziksel sağlık üzerindeki etkilerini net bir şekilde göstermektedir.

Alkol kullanımının psikolojik sağlık üzerindeki etkileri de katılımcılar tarafından sıkça ifade edilmiştir. K3, "*Psikolojik sıkıntı ve tansiyon,*" diyerek alkolün ruh hali üzerindeki olumsuz etkisini belirtirken, K9, "*Kendime zarar vermek istiyorum, farklı bir kişiliğe bürünüyorum*" ifadesiyle daha derin psikolojik sorunların mevcut olduğunu dile getirmektedir. Literatürde alkol bağımlılığının psikolojik sorunlara yol açtığını belirten çalışmalarda özellikle kişilik bozukluğu üzerinde durulmuştur. Kişilik bozukluğu ve bağımlılık arasında pozitif ve anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (Erol, Elyas ve Ünal, 2010; Verheul, 2001; Bahlman vd., 2002).

Bazı katılımcılar, alkolün sağlıklarını olumsuz etkilemediğini ifade etmiştir. K6, "*Çok şükür sağlığımı etkileyen bir durum yok, içtikçe kendime geliyorum*" derken, K11 de "*Sağlığımı olumsuz etkileyen herhangi bir durum yok*" ifadesiyle kendilerini sağlıklı hissettiklerini belirtmektedir.

Diğer yandan bazı katılımcılar alkol bağımlılığı nedeniyle kronik hastalıklara yakalandığını belirtmiştir. K5'in, "*Zamanla koah hastası oldum, kilo aldım ve göbek yaptı*" ve K10'un "*Siroza yakalandım, karaciğerim iyi değil*" ifadesi, alkol kullanımının ilerleyici sağlık sorunlarına yol açabileceğini belirtmektedir. Bu tür gözlemler, alkolün uzun vadeli etkilerinin önemini vurgulamaktadır. Diğer yandan K14, "*Grip tarzı hastalıklarımı atlatmam eskiye göre biraz daha uzun sürüyor,*" diyerek alkol kullanımının bağışıklık sistemini zayıflatabileceğine dair bir ifadede bulunmuştur. Bu durum, alkolün sağlığı etkileyen daha hafif ama önemli bir yönünü vurgulamaktadır. Elde edilen veriler, alkolün hem fiziksel hem de psikolojik sağlık üzerindeki karmaşık etkilerini ortaya koymaktadır. Literatürde alkol kullanımının bireylerin sağlığını doğrudan etkilediğine dair pek çok akademik çalışma bulunmaktadır (Engen vd., 2015; Klatsky, 2015; Laprawat vd., 2017).

Alkol kullanımının iş hayatına etkisi

Çalışmada, katılımcılara alkol kullanımının iş hayatına etkisi sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar, alkolün iş performansı üzerindeki farklı etkilerini ve yaşanan sorunları ortaya koymaktadır.

Birçok katılımcı, alkol kullanımının iş hayatında herhangi bir sorun yaratmadığını ifade etmiştir. Örneğin, K1, "*Hayır yaşamadım. Kendi işimi yapıyorum,*" diyerek bağımsız çalışma ortamının olumlu etkisini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, K11 de, "*Hayır. İş hayatıma bir engel olmadı,*" ifadesiyle alkolün etkisiz kaldığını belirtmektedir.

Bazı katılımcılar da alkolün kazalara sebebiyet verdiğini belirtmiştir. K2'nin "*Mesaiye gittiğimde sarhoş olduğum anlar oldu, birkaç kez merdivenlerden düştüm.*" demesi, alkol kullanımının iş yerindeki risklerini ve sosyal dinamiklerini ortaya koymaktadır. K3, "*Birkaç sefer ufak çaplı trafik kazası yaşadım. Tırın kasasını dönüş yaparken araçlara ufaktan sürttüm. Geri geri giderken mesafeyi ayarlayamadığında duvara çarpımtım*" diyerek alkol etkisiyle yaşadığı birkaç trafik kazasını paylaşarak, alkol kullanımının sadece iş yerinde değil, iş ile ilgili diğer aktivitelerde de ciddi riskler oluşturduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, alkolün kontrolsüz kullanımının sonuçlarını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Alkol kullanımının işsizlik, işe geç kalma veya devamsızlık gibi sorunlara yol açtığı da belirtilmiştir. K7, "*Zaman zaman işe geç kaldım ve çok işlerden kovuldum*" derken, K9, "*Bazen yorgun kalkıyorum. Baş ağrılarım oluyor. İşe bazı günler de gitmeyince işten atıyorlar*" ifadesiyle alkolün çalışma performansını etkilediğini belirtmektedir. Literatürde işsizlik ve çalışmama durumunun, alkol bağımlıları arasında fazla olması dikkat çekicidir (Bulut vd., 2006; Nebioğlu, Yalnız, Güven ve Geçici, 2013; Zorlu, Türk, Manavgat, Karadağ ve Gülseren, 2011).

Bazı katılımcılar ise alkolün işyerinde farklı etkilerinin olduğunu belirtmiştir. K5, "*İş yerinde alkol kullanıyordum. İçmesem bu işyerine dayanamazdım,*" diyerek alkolün iş yerindeki olumlu etkisine dikkat çekmektedir. Bu durum, bazı meslek gruplarında alkolün stresle başa çıkma aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Bazı bireyler alkolü sorun yaratmadan kullanabilirken, diğerleri için alkol, işe geç kalma, iş ve trafik kazaları gibi sorunlara yol açabilmektedir.

Alkol tüketimi, çalışanların sağlığına zararlı alışkanlıklar arasında yer almakta ve bu durum iş kazalarının artışında önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, alkol bağımlılığı olan bireylerin, minimal düzeyde zararlı alışkanlıklara sahip olanlara kıyasla endüstriyel kazalara daha yatkın olduğunu göstermektedir. Alkol, beyin fonksiyonlarını etkileyerek yetersiz oksijen almına ve çeşitli fiziksel ile psikolojik bozukluklara yol açmakta; bu durum, kazaların meydana gelmesine zemin hazırlamaktadır. Alkolün uyarıcı etkileri, bireylerde kendine güvenin artması ve risk alma eğilimlerinin yükselmesi gibi davranış değişikliklerine neden olurken; uyulurucu etkileri, dikkat dağınıklığı ve yorgunluk gibi durumlar ortaya çıkararak denge ve kavrama yetisini zayıflatmaktadır. Bu bağlamda, literatürde alkol tüketimi ile iş kazaları ve işten kaynaklı trafik kazaları arasındaki ilişkiye dair ciddi araştırmalar yapılmış ve alkolün kazaları artırdığı tespit edilmiştir (Stallones ve Kraus, 1993; Fullerton vd., 1995; Giesbrecht vd., 1989). Akademik çalışmalar alkol kullanımının kazalara olan etkisini ortaya koymaktadır (Seedat vd., 2009; Mitra vd., 2017).

Alkol kullanımının sosyal hayata etkisi

Görüşmelerde katılımcıların alkol bağımlılığının sosyal hayatları üzerindeki etkilerini anlatmaları istenmiştir. Bazı katılımcılar (K6, K10, K11, K12, K13) alkol kullanımının sosyal çevreleri üzerinde olumsuz bir etkisi olmadığını ifade etmektedir. K2 de, "*Aksine çok içtiğimde yanuma geliyorlardı. Sürekli arkadaşlarla alem yaptık eğlendik*" diyerek alkolün sosyal etkileşimlerini artırdığını vurgulamaktadır. Literatürde alkolün eğlenmek, keyif almak ve sıkıntı gidermek amacıyla kullanılabilirdiğine dair çalışmalar bulunmaktadır (Yılmaz vd., 2020; Mayda vd., 2008).

K3 ve K5 ise alkol kullanımlarının aile içindeki ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. K3, "*Alkol içtiğim zaman oğlum tarafından ayrımcılığa uğradım. Benimle konuşmuyordu,*" derken, K5, "*Çocuklarım ve torunlarım tarafından dışlandım. Kopuk bir hayat yaşadım,*" ifadesiyle alkol kullanımının aile bağlarını zayıflattığını ortaya koymaktadır. Bu durum, alkol bağımlılığının bilhassa aile dinamikleri üzerindeki yıkıcı etkilerini göstermektedir.

K4, alkol kullanımı nedeniyle bazı arkadaşlarıyla olan iletişimini kestiğini "*Çevremdekiler çok alkol tükettiğimi söylediği için yalnız kalmayı tercih ediyorum. Kimsem kalmadı*" diyerek yalnızlaştığını ifade ederken, K8 de, "*İçmeyen arkadaşlarım tarafından içmemi yadırgadıkları için dışladıkları oldu,*" diyerek sosyal çevresinde yaşadığı ayrımcılığı ortaya koymaktadır. K14'ün "*Alkol kullandıkça tek başıma oturmaya başladım. Depresif biri haline geldim,*" K7'nin, "*Sosyal hayat yok, hiçbir yerde istenmiyorum varsa yoksa sadece alkol,*" ifadeleri, K9'un "*İnsan içine çıkmak istemiyorum. Uzak durmak istiyorum. ..İnsanlar benden tiksiniyor. Sarhoş gezdiğim için küçük düşürücü bakışlar atıyorlar.*" sözleri, alkol kullanan bireylerin toplumsal damgalanma ile karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, alkol kullanımının sosyal algılar üzerindeki etkisini ve bireylerin yaşadığı dışlanma hissini göstermektedir. Özetle görüşmelerde bazı katılımcılar ayrımcılık yaşamadıklarını belirtirken, diğerleri aile ve arkadaş çevrelerinde olumsuz etkilerle karşılaştıklarını ifade etmektedir. Elde edilen bulgular, alkol kullanımının sosyal ilişkilerde karmaşık bir rol oynadığını göstermektedir.

Bağımlılığın önlenmesi için katılımcıların tavsiyeleri

Görüşmelerde katılımcılara bağımlılığın önlenmesi için tavsiyelerinin neler olduğu sorulmuştur. Verilen cevaplardan elde edilen bulgular, üç ana tema etrafında toplanmıştır. Bunlar; sosyal çevre, aile desteğı ve bilinçlendirmedir.

Sosyal çevrenin etkisi ile ilgili olarak katılımcılar, gençlerin arkadaş çevresine dikkat edilmesi gerektiğı üzerinde durmuşlardır. Bununla ilgili örnek ifadeler şöyledir: "Çoğu řu anda uyuşturucu içiyor. İçmek isteyenin önüne geçemezler. Arkadaş çok etkili. (K1)", "Arkadaş çevreleri çok önemli, dikkat etmeleri gerekli (K2)", "Arkadaş ortamı önemli, arkadaşlarınızı iyi seçin (K15)".

Bağımlılıkla mücadelede aile desteğı, bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu bağlamda K4, "Gençlere hem maddi hem de manevi problem yaşattığını alkolün ufak yaşlardan beri sürekli anlatılması gereklidir" diyerek ailelerin eğitici rolünü ön plana çıkarmaktadır. K5, "Anne baba sevgisini gösterirse kötü yola düşeceğini sanmıyorum" ifadesiyle, sevgi dolu bir aile ortamının bağımlılığı önlemedeki önemine vurgu yapmaktadır. K11, "Çocuklarımızın arkadaşlarını seçerken takipçisi olun ve hiçbir zaman çocuklarınızı boşlamayın" diyerek ebeveynlerin sürekli destekleyici olmaları gerektiğini belirtmektedir. K6 ise, "Çocuğum falan içerse de şiddet yanlısıyım. Şiddet gösterip çocuklarımı alkolden uzak tutarım" diyerek daha sert bir yaklaşım sergilemektedir.

Bazı katılımcılar bilinçlendirme ve eğitim programlarının bağımlılığı önleyici etkisi üzerinde durmuşlardır. K10, "Gençlerin sosyal medyada alkolün sanki iyi bir şeymiş gibi özendirerek şekilde paylaşılmasının önüne geçilmelidir" diyerek toplumsal bilinçlenmenin gerekliliğine dikkat çekmektedir. K12, "Alkol zararlı bir içecek, özentiyle başladık. Ama sağlığını ileride kötü etkileyecek bunu biliyorum. Tavsiyem hiç başlamayın" diyerek bireyleri bilinçlendirmek adına uyarılarda bulunmaktadır. K14, "Gençlere de bize söylendiğı gibi alkolü bırakmanın en güzel yolu başlamamaktır. Gençler bu konuda eğitilmeli" diyerek önleyici bir yaklaşım sergilemektedir. K8 ise, "İçen bir birey olduğumdan tavsiye vermem çok doğru olmadığından sadece dozunda az ve güvendikleri yerde güvendikleri kişilerle aile bireyleri eşliğinde denemeli ve içmeliler" ifadesiyle, gençlere farklı bir öneride bulunmaktadır. Katılımcıların yanıtları, bağımlılığın önlenmesi için kapsamlı bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle sosyal çevre ve aile desteğı, bağımlılık riskini azaltma noktasında önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların önerileri, hem ailelerin hem de gençlerin bağımlılıkla ilgili daha bilinçli adımlar atmalarını sağlamak için önemli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, alkol bağımlılığının bireylerin sosyal ve ekonomik yaşam üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, alkol bağımlılığının başlangıç nedenlerinin sosyal çevre, ailevi durum, kişisel merak ve duygusal zorluklar gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun alkolle erken yaşta tanışması, bu sorunun toplumsal boyutunu ortaya koymaktadır. Özellikle, ergenlik dönemindeki alkol tüketimi çocukların gelişimini olumsuz etkileyerek, ailelerin geleceğini tehdit etmektedir.

Ayrıca, alkol kullanımının aile ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler yarattığı, bazı katılımcıların bağımlılıklarını gizleme çabası içinde olduğu ve sosyal çevrelerinde damgalanma deneyimleri yaşadığı belirlenmiştir. Eğitim hayatı üzerindeki etkiler ise katılımcılar arasında farklılık gösterirken, bazıları alkolün eğitim süreçlerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Sağlık açısından, alkol kullanımının fiziksel ve psikolojik sağlık üzerindeki olumsuz etkileri de vurgulanmıştır.

Bu çalışmanın bulguları, alkol kullanımının bağımlılığa dönüşüm sürecinde birçok faktörün etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların beyanları, alkol kullanımının genellikle sosyal çevre ile başladığını, arkadaş baskısının ve sosyal etkinliklerin bu davranışı teşvik ettiğini göstermektedir. Bu durum, alkolün sosyal bağlamda bir norm haline geldiğini ve birçok bireyin bu durumu doğal karşılayarak alkolü rahatlatma ve eğlence aracı olarak kullanma yoluna gittiğini göstermektedir.

Aile dinamikleri de alkol bağımlılığı sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, aile içindeki sorunların, özellikle ebeveyn kaybı, boşanma ve iletişim eksikliklerinin alkol kullanımını artırdığını ifade etmişlerdir. Aile destek sisteminin zayıflaması, bireylerin alkol kullanımını gizlemelerine ve bağımlılıklarının artmasına neden olabilmektedir. Aile içindeki stres ve çatışmalar, bireyleri alkolü bir kaçış yolu olarak görmeye itmektir. Bu durum, bağımlılığın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Bireylerin kişisel özellikleri ve duygusal durumları da alkol bağımlılığı üzerinde etkili olmaktadır. Birçok katılımcı, stres, kaygı ve depresyon gibi duygusal zorlukların alkol kullanımını üzerinde belirleyici

olduğunu belirtmiştir. Alkol, geçici bir rahatlama sağlasa da, uzun vadede bu duygusal sorunların derinleşmesine ve bağımlılığın pekişmesine yol amaktadırdır. Bu bağlamda, alkol bağımlılığının önlenmesi ve tedavi edilmesi için bireylerin duygusal zorluklarla başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Eğitim hayatı üzerindeki etkiler de dikkat çekicidir. Bazı katılımcılar alkol kullanımının eğitimi engellemediğini iddia ederken, diğerleri alkolün akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bu durum, alkol bağımlılığının bireylerin kariyer ve yaşam hedefleri üzerinde ciddi olumsuz etkiler yarattığını göstermektedir. Dolayısıyla, eğitim kurumlarının alkol bağımlılığına yönelik bilinçlendirme faaliyetlerini artırması, genç bireylerin bu konuda daha bilinçli ve proaktif olmalarına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, alkol bağımlılığı ile mücadelede multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sosyal evre, aile destek sistemleri ve bireysel duygusal sağlığın dikkate alınması, bağımlılıkla başa çıkma sürecinde hayati öneme sahiptir. Ayrıca, alkol bağımlılığına karşı farkındalık oluşturma ve eğitim programlarının artırılması, bireylerin ve ailelerin bu konuda daha bilinçli adımlar atmalarını sağlayacaktır. Toplum genelinde bu sorunla ilgili önleyici ve tedavi edici yaklaşımların benimsenmesi, alkol bağımlılığının etkilerini azaltacak ve bireylerin sağlıklı bir yaşam sürmesine olanak tanıyacaktır. Katılımcıların nerileri, bağımlılıkla mücadelede kapsamlı bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymakta hem ailelerin hem de gençlerin daha bilinçli adımlar atmalarına yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda, toplumda alkol bağımlılığı ile ilgili farkındalığı arttırmak ve önleyici tedbirler almak büyük önem taşımaktadır.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review:

Dış bağımsız

Externally peer-reviewed

ıkar atışması / Conflict of interests:

Yazar çıkar atışması bildirmemiştir.

The author has no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Grant Support:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author declared that this study has received no financial support.

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval:

Bu alışma için etik kurul onayı, Düzce Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu/Komitesinden 05/09/2024 tarihli 2024/276 sayılı karar ile alınmıştır.

Ethics committee approval was received for this study from Duzce University, Scientific Research and Publication Ethics Committee on 05/09/2024 and 2024/276 document number.

Kaynakça / References

Altıntoprak, A. E., Akgr, S. A., Kitapçioğlu, G., Yüncü, Z., ve Coşkunol, H. (2014). Denetimli serbestlik olgularının retrospektif analizi: Sosyodemografik zellikler, bireysel ve ailesel bağımlılık ve suç öyküleri ile tedavi yanıtları. *Bağımlılık Dergisi*, 15(1), 1-9.

Aksoy, A., ve Ögel, K. (2005). Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı ve madde kullanımı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 163-169.

Bahlmann, M., Preuss, U. W., ve Soyka, M. (2002). Chronological relationship between antisocial personality disorder and alcohol dependence. *European Addiction Research*, 8, 195-200.

- Boden, J. M., ve Fergusson, D. M. (2011). Alcohol and depression. *Addiction*, 106, 906-914. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2011.03445.x>.
- Borges, G., Bagge, C. L., Cherpitel, C. J., Conner, K. R., Orozco, R., ve Rossow, I. (2017). A meta-analysis of acute use of alcohol and the risk of suicide attempt. *Addiction*, 47(5), 949-957. <https://doi.org/10.1111/add.13752>.
- Bulut, M., Savaş, H. A., Cansel, N., Selek, S., Kap, Ö., Yumru, M., ve Vırt, O. (2006). Gaziantep Üniversitesi alkol ve madde kullanım bozuklukları birimine başvuran hastaların sosyodemografik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 7, 65-70.
- Corrigan, P. W., Markowitz, F. E., ve Watson, A. C. (2004). Structural levels of mental illness stigma and discrimination. *Schizophrenia Bulletin*, 30(3), 481-491.
- Collins, S. E. (2016). Associations between socio-economic factors and alcohol outcomes. *Alcohol Research*, 38(1), 83-94. <https://doi.org/10.35946/arcr.v38i1.315>.
- Coşkun, B., ve Çakmak, D. (2005). Alkol ve madde bağımlılarının grup psikoterapisinde psikodramanın kullanılması. *Bağımlılık Dergisi*, 6(3), 103-110.
- Çam, O., ve Dağlı, D. A. (2017). Alkol bağımlılarında içselleştirilmiş damgalama, suçluluk ve utanç duyguları. *Bağımlılık Dergisi*, 18, 145-151.
- Dişsiz, M. (2015). Alkol bağımlılığı ve yaşam kalitesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 1(2), 91-95.
- Duke, A. A., Giancola, P. R., Morris, D. H., Holt, J. C., ve Gunn, R. L. (2011). Alcohol dose and aggression: Another reason why drinking more is a bad idea. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 72(1), 34-43. <https://doi.org/10.15288/jsad.2011.72.34>.
- Engen, P. A., Green, S. J., Voigt, R. M., Forsyth, C. B., ve Keshavarzian, A. (2015). The gastrointestinal microbiome: Alcohol effects on the composition of intestinal microbiota. *Alcohol Research*, 37(2), 223-236.
- Erol, D., Elyas, Z., ve Ünal, S. (2010). Psikiyatrik hastalıkların gelişiminde epigenetik mekanizmalar. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 20, 109-114.
- Ersoy, M. A., ve Varan, A. (2007). Ruhsal hastalıklarda içselleştirilmiş damgalanma ölçeği Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Klinik Psikiyatri*, 18(2), 163-171.
- Finan, L., Simpson, E., Schulz, J., ve Ohannessian, C. (2018). Parental problem drinking and emerging adult problem behavior: The moderating role of parental support. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1175-1185. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-09626-7>.
- Fullerton, L., Olson, L., Crandall, C., Sklar, D., ve Ross, Z. (1995). Occupational injury mortality in New Mexico. *Annals of Emergency Medicine*, 26(4), 447-454.
- Fung, K., Tsang, H., ve Chan, F. (2010). Self stigma, stages of change and psychosocial treatment adherence among Chinese people with schizophrenia: A path analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 561-568.
- Giesbrecht, N., Gonzales, R., Grant, M., Österberg, E., Room, R., Rootman, I., ve Towle, L. (Eds.). (1989). *Drinking and casualties: Accidents, poisonings and violence in an international perspective*, Tavistock/Routledge. New York, 158-171.
- İmtiaz, S., Shield, K. D., Roerecke, M., Samokhvalov, A. V., Lönnroth, K., ve Rehm, J. (2017). Alcohol consumption as a risk factor for tuberculosis: Meta-analyses and burden of disease. *European Respiratory Journal*, 50, 1700216. <https://doi.org/10.1183/13993003.00216-2017>.
- İlhan, F., Aksakal, N., İlhan, M. N., ve Aygün, R. (2005). Gazi Üniversitesi öğrencilerinde sigara içme durumu. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4, 188-198.
- Kaplow, J. B., Saunders, J., Angold, A., ve Costello, E.J. (2010). Psychiatric symptoms in bereaved versus nonbereaved youth and young adults: A longitudinal epidemiological study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 49(11), 1145-1154.
- Karahan, T. F., ve Koç, H. E. (2005). Üniversite öğrencilerinin alkol ve sigara kullanım sıklığına göre stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 113-131.
- Karakuş, B. N., Özdengül, F., Solak Görmüş, Z. I., ve şen, A. (2021). Bağımlılık fizyopatolojisine genel bakış. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 158-165.

- Kaya, E., Akpınar, D., ve Akpınar, H. (2019). Bağımlılığın patofizyolojisi. Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Tıp Dergisi, 6(3), 166-170.
- Klatsky, A. (2015). Alcohol and cardiovascular diseases: Where do we stand today? Journal of Internal Medicine, 278(3), 238-250. <https://doi.org/10.1111/joim.12393>.
- Klinterberg, B., Almquist, Y., Beijer, U., ve Rydelius, P.-A. (2011). Family psychosocial characteristics influencing criminal behaviour and mortality – possible mediating factors: A longitudinal study of male and female subjects in the Stockholm Birth Cohort. BMC Public Health, 11(1), 756. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-756>.
- Koca, B., ve Oğuzöncül, A. F. (2015). İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi. Kocaeli Tıp Dergisi, 4(2), 4-13.
- Korkmaz, G., Batur, D., Karakuş, E., ve Tel, H. (2003). Alkol bağımlısı erkeklerin eşlerinin yaşadıkları güçlükler ve baş etme tarzlarının belirlenmesi. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 7(1), 21-26.
- Kuhns, J. B., Wilson, D. B., Clodfelter, T. A., Maguire, E. R., ve Ainsworth, S. A. (2011). A meta-analysis of alcohol toxicology study findings among homicide victims. Addiction, 106(1), 62-72. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2010.03183.x>.
- Laprawat, S., Peltzer, K., Pansila, W., ve Tansakul, C. (2017). Alcohol use disorder and tuberculosis treatment: A longitudinal mixed method study in Thailand. South African Journal of Psychiatry, 23(1). <https://doi.org/10.4102/sajpsychiatry.v23i0.1031>.
- Lönnroth, K., Williams, B., Stadlin, S., Jaramillo, E., ve Dye, C. (2008). Alcohol use as a risk factor for tuberculosis: A systematic review. BMC Public Health, 8(1), 289. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-8-289>.
- Mangiavacchi, L., ve Piccoli, L. (2018). Parental alcohol consumption and adult children's educational attainment. Economics and Human Biology, 28, 132-145. <https://doi.org/10.1016/j.ehb.2018.02.002>.
- Mayda, H., Soyuçok, E., ve Güzel, H. İ. (2015). Attitudes of general population and physicians towards alcohol addiction. Journal of Clinical and Analytical Medicine, 6(1), 75-78.
- Mayda, A. S., Gerçek, Ç. G., Gümüş, G., Demir, S., Deniz, M., ve Sürücü, Z. P. (2010). Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı ve kullanmaya başlama nedenleri. Düzce Tıp Dergisi, 12(3), 7-14.
- Melhem, N. M., Porta, G., Payne, M. W., ve Brent, D. A. (2013). Identifying prolonged grief reactions in children: Dimensional and diagnostic approaches. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 52(6), 599-607.
- Mitra, B., Charters, K. E., Spencer, J. C., Fitzgerald, M. C., ve Cameron, P. A. (2017). Alcohol intoxication in non-motorised road trauma. Emergency Medicine Australasia, 29(1), 96-100. <https://doi.org/10.1111/1742-6723.12699>.
- Nahid, P., Dorman, S. E., Alipanah, N., Barry, P. M., Brozek, J., Cattamanchi, A., Chaisson, L., (2016). Executive summary: Official American Thoracic Society/Centers for Disease Control and Prevention/Infectious Diseases Society of America clinical practice guidelines: Treatment of drug-susceptible tuberculosis. Clinical Infectious Diseases, 63(7), 853-867. <https://doi.org/10.1093/cid/ciw429>.
- Nebioğlu, M., Yalnız, H., Güven, F. M., ve Geçici, Ö. (2013). Opiyat bağımlılarında diğer maddelerin kullanımı ve sosyodemografik özellikler ile ilişkisi. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(1), 35-42. <https://doi.org/10.5455/pmb.1353349703>.
- O'Keefe, J. H., Bhatti, S. K., Bajwa, A., Dinicolantonio, J. J., ve Lavie, C. J. (2014). Alcohol and cardiovascular health: The dose makes the poison... or the remedy. Mayo Clinic Proceedings, 89(3), 382-393. <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2013.11.007>.
- Onal, A., Ögel, K., ve Eke, C. (2011). A cross-sectional study on substance use and family characteristics of adolescents with symptoms of attention deficit and hyperactivity. Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 21(3), 225-231.
- Ögel, K. (2010). Sigara, alkol ve madde kullanım bozuklukları: Tanı, tedavi ve önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları.

- Özcan, B., ve Sever, S. (2017). Sosyo-demografik değişkenler açısından alkol kullanımı ve çeşitli kriterlere göre analizi. *Bilecik Őeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 261-276.
- Öztürk, M. O. (2002). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Pisinger, V. S. C., Bloomfield, K., ve Tolstrup, J. S. (2016). Perceived parental alcohol problems, internalising problems and impaired parent-child relationships among 71,988 young people in Denmark. *Addiction*, 111(11), 1966-1974. <https://doi.org/10.1111/add.13407>.
- Pridemore, W. A., ve Chamlin, M. B. (2006). A time-series analysis of the impact of heavy drinking on homicide and suicide mortality in Russia, 1956-2002. *Addiction*, 101(12), 1719-1729. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2006.01603.x>.
- Rehm, J., Samokhvalov, A. V., Neuman, M. G., Room, R., Parry, C., Lönnroth, K., Patra, J., Poznyak, V. ve Popova, S. (2009). The association between alcohol use, alcohol use disorders and tuberculosis (TB): A systematic review. *BMC Public Health*, 9, 450. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-9-450>.
- Roerecke, M., ve Rehm, J. (2012). The cardioprotective association of average alcohol consumption and ischaemic heart disease: A systematic review and meta-analysis. *Addiction*, 107, 1246-1260. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2012.03789.x>.
- Rossow, I. (2001). Alcohol and homicide: A cross-cultural comparison of the relationship in 14 European countries. *Addiction*, 96(Suppl. 1), 77-92. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.2001.96177.x>.
- Rossow, I., Felix, L., Keating, P., ve McCambridge, J. (2016). Parental drinking and adverse outcomes in children: A scoping review of cohort studies. *Drug and Alcohol Review*, 35(4), 397-405. <https://doi.org/10.1111/dar.12361>.
- Saraçlı, . (2007). *Zonguldak Karaelmas niversitesi ğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bireysel ve psikososyal faktörler (Uzmanlık Tezi)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Schomerus, G., Lucht, M., ve Holzinger, A. (2010). The stigma of alcohol dependence compared with other mental disorders: A review of population studies. *Alcohol and Alcoholism*, 46, 105-112.
- Schomerus, G., Matschinger, H., ve Angermeyer, M. C. (2014). Attitudes towards alcohol dependence and affected individuals: Persistence of negative stereotypes and illness beliefs between 1990 and 2011. *European Addiction Research*, 20, 293-299.
- Seedat, M., Van Niekerk, A., Jewkes, R., Suffla, S., ve Ratele, K. (2009). Violence and injuries in South Africa: Prioritising an agenda for prevention. *The Lancet*, 374(9694), 1011-1022. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)61038-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)61038-1).
- Sharmin, S., Kypri, K., Khanam, M., Wadolowski, M., Bruno, R., ve Mattick, R. (2017). Parental supply of alcohol in childhood and risky drinking in adolescence: Systematic review and meta-analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 287. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030287>.
- Su, J., Kuo, S., Aliev, F., Guy, M., Derlan, C., Edenberg, H., Nurnberger, J., Kramer, J., Salvatore, J.E. ve Dick, M.D. (2018). Influence of parental alcohol dependence symptoms and parenting on adolescent risky drinking and conduct problems: A family systems perspective. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*. <https://doi.org/10.1111/acer.13827> (Erişim tarihi: 23 Ağustos 2024).
- Stallones, L., ve Kraus, J. F. (1993). The occurrence and epidemiologic features of alcohol-related occupational injuries. *Addiction*, 88(7), 945-951.
- Taşçı, E., Atan, Ő. U., Durmaz, N., Erkuş, H., ve Sevil, U. (2005). Kız meslek lisesi ğrencilerinin madde kullanma durumları. *Bağımlılık Dergisi*, 6, 122-128.
- Tanrıkulu, A. C., ve Carman, K. B. (2009). Kars il merkezinde çeşitli niversite öğrencileri arasında sigara kullanımı sıklığı ve risk faktörleri. *Türk Toraks Dergisi*, 10, 101-106.
- Timurturkan, M., Demez, G., ve Kart, E. (2017). Hükümlü olmanın sosyal tezahürleri: Sosyal dışlanma, damga ve suç. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 138-157.
- Türkcan, A. (1998). Türkiye'de madde kullananların profili: Hastane verilerinin incelenmesi. *Dşinen Adam*, 11(3), 56-64.

- White, W. L. (2019). Long-term strategies to reduce the stigma attached to addiction, treatment, and recovery within the city of Philadelphia (with particular reference to medication-assisted treatment/recovery). <https://dbhids.org/wp-content/uploads/2015/07/2009-Philadelphia-PapersLong-Term-Strategies-to-Reduce-the-Stigma-Attached-to-Addiction.pdf> (Erişim tarihi: 29 Ağustos 2024).
- Verheul, R. (2001). Co-morbidity of personality disorders in individuals with substance use disorders. *European Psychiatry*, 16, 274-282.
- World Health Organization. (2018). Global status report on alcohol and health 2018. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565639> (Erişim tarihi: 29 Eylöl 2024).
- Yalçın, M., Eşsizoğlu, A., Akkoç, H., Yaşan, A., ve Gürgen, F. (2009). Dicle Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri*, 12, 125-133.
- Yayla, M. E. (2012). Afyon Sultandağı Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde alkol kullanım yaygınlığı ve alkol kullanımını etkileyen faktörler. *Smyrna Tıp Dergisi*, 2, 28-31.
- Yeşilay. (2024). Alkol bağımlılığı. <https://www.yedam.org.tr/alkol-bagimliliği> (Erişim tarihi: 24 Ağustos 2024).
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri (10. bs.). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, M., ve Cüceler, S. (2019). Alkol bağımlılığı ve damgalanma. *Bağımlılık Dergisi - Journal of Dependence*, 20(3), 167-174.
- Yılmaz, G., İbiş, S., ve Aktuğ, Z. B. (2020). Üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturuucu madde kullanma durumları. *Niğe Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 73-80.
- Yüncü, Z., Kabukçu Başay, B., Özbaran, B., Aydın, C., ve Tamar, M. (2008). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde HBV: Yaygınlık, riskler, aşılama. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(4), 208-216.
- Zorlu, N., Türk, H., Manavgat, A. İ., Karadağ, B., ve Gülseren, ř. (2011). Denetimli serbestlik uygulaması kapsamında başvuran hastalarda sosyodemografik, klinik özelliklerin ve alkol kullanım bozukluğu sıklığının geriye dönük değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 253-257.